

35

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

3. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

35.
KAZI
SONUÇLARI
TOPLANTISI
3. CİLT

27 - 31 MAYIS 2013
MUĞLA

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No:163-3

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr.Haydar DÖNMEZ

27- 31 Mayıs 2013 tarihlerinde geręekleřtirilen
35. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Muğla Sıtkı Koğman niversitesi'nin katkılarıyla geręekleřtirilmiřtir.

ISSN:1017-7655

Kapak Fotoğrafı: Engin ÖZGEN
"Oylum Höyük, 2012"

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar DÖNMEZ
tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların iğeriğinden yazarları sorumludur.

Muğla Sıtkı Koğman Üniversitesi Basımevi
MUğLA – 2014

İÇİNDEKİLER

Aykut ÇINAROĞLU - Duygu ÇELİK - Ali GÜNEY 2011 ve 2012 Yılı Alaca Höyük Kazıları	6
Timothy P. HARRISON - Elif DENEL - Stephen BATIUK 2012 Tayinat Kazıları ve Araştırmaları	19
Lorenzo D'ALFONSO - Hatice ERGÜNER Archaeological Excavations at Kinik Höyük / Kınık Höyük 2011-2012 Yılı Kazıları	36
Wulf RAECK - Hakan I. MERT - Axel FILGES DIE ARBEITEN IN PRIENE IM JAHRE 2012	53
Cevdet Merih EREK Direkli Mağarası Kazıları 2012	73
Celal ŞİMŞEK 2012 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	82
Taner KORKUT Tlos 2012 Kazı Etkinlikleri	103
Nicholas CAHILL Sardis 2012	119
Aliye ÖZTAN 2012 Yılı Acemhöyük Kazıları ve Sonuçları	136
Taciser Tüfekçi SİVAS - Hakan SİVAS Şarhöyük/Dorylaion Kazıları 2005-2012	151
Erdal ESER Divriği Kalesi: 2012	166
Hüseyin Murat ÖZGEN Adramytteion (Ören) 2012 Kazı ve Onarım Çalışmaları	178
Nicola LANERI Hirbemerdon Tepe 2003-2012: Seramik Kronolojisi	195

Antonio LA MARCA Aiolis Kyme'si 2012 Yılı Çalışmaları	203
Nurcan YAZICI METİN - Ü. Melda ERMİŞ - Akın TUNCER Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı 2012 Yılı Çalışmaları	216
Nicolò MARCHETTI The 2012 Joint Turco - Italian Excavations at Karkemish	233
Sait BAŞARAN - Gülnur KURAP Enez (Ainos) 2012 Yılı Kazı Çalışmalarıyla İlgili Rapor	249
Şevket DÖNMEZ - Aslıhan YURTSEVER BEYAZIT Oluz Höyük Kazısı Altıncı Dönem (2012) Çalışmaları: Değerlendirmeler ve Sonuçlar	262
Emine NAZA DÖNMEZ - Sevgi PARLAK Amasya-Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Kazısı 2012 Dönemi Çalışmaları	279
Sema DOĞAN - Vera BULGURLU - Ebru Fatma FINDIK Demre / Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Koruma Ve Onarım Çalışmaları – 2012	292
Andreas FURTWÄNGLER - François BERTEMES - Helga BUMKE - Hüseyin CEVİZOĞLU Didyma 2012	302
Kadir PEKTAŞ Beçin Kalesi 2012 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	313
Timothy MATNEY - John MACGINNIS - Dirk WICKE - Kemalettin KÖROĞLU “Fifteenth Preliminary Report on Excavations at Ziyaret Tepe (Diyarbakir Province), 2012 Season”	329
Nuran ŞAHİN – Onur ZUNAL - Cennet PİŞKİN - Gülşah GÜNATA - Gülben KARAKAN - Evren AÇAR - Fuat LEBE - Cüneyt BALABAN Klaros 2012	342
Felix PIRSON - Martin BACHMANN Pergamon – 2012 Sezonu Çalışmaları Raporu	354
Volkmar VON GRAEVE - Philipp NIEWÖHNER	

2012 Yılı Milet Çalışmaları.....	372
Eşref ABAY - Fulya DEDEOĞLU Beycesultan 2012 Yılı Kazı Çalışmaları	386
Cevat BAŞARAN - Vedat KELEŞ - Şengül Dilek FUL - Hasan KASAPOĞLU - Hasan Ertuğ ERGÜRER Parion 2012 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	398
Eugenia EQUINI SCHNEIDER Elaiussa Sebaste: 2011- 2012 Excavation and Conservation Works	415
Kimiyoshi MATSUMURA Büklükale Kazısı 2012	428
Vedat KELEŞ - B.Nuri KILAVUZ - Ersin ÇELİKBAŞ - Alper YILMAZ Hadrianoupolis 2012 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	437
Bilal SÖĞÜT Stratonikeia 2012 Yılı Çalışmaları	448
Michael HOFF - Rhys TOWNSEND - Ece ERDOĞMUŞ - Birol CAN The Antiochia Ad Cragum Archaeological Research Project: 2012 Season	465
Suat ATEŞLİER - Sedat AKKURNAZ 2011-2012 Yılı Alabanda Kazıları	482
Hayat ERKANAL - Ayşegül AYKURT - Kadir BÜYÜKULUSOY - Vasıf ŞAHOĞLU - İrfan TUĞCU Liman Tepe 2012 Yılı Kara ve Sualtı Kazıları	499
Haluk SAĞLAMTİMUR - Ali OZAN Başur Höyük 2012 Yılı Kazı Çalışmaları	514
Adnan DİLER - Bekir ÖZER - Hülya BULUT - Şahin GÜMÜŞ - Gözde ADIGÜZEL - Özgün KASAR - N. Seda ERYILMAZ - Mazlum ÇUR Pedasa 2011 - 2012	530

2012 TAYINAT KAZILARI VE ARAŞTIRMALARI

Timothy P. HARRISON*
Elif DENEL
Stephen BATIUK

Giriş

Tayinat Arkeoloji Projesi (TAP), 2012 yılında, Tell Tayinat'ta 4 Haziran ile 3 Ağustos tarihleri arasında sürdürdüğü dokuzuncu kazı sezonunu tamamlamıştır. Arazi çalışmalarını, 10 Eylül ve 7 Aralık 2012 tarihleri arasında yapılan üç aylık bir laboratuvar, analiz ve araştırma çalışmaları izlemiş ve bu süreç içerisinde 2012 sezonu ile bağlantılı olarak rapor ve konferans sunumları hazırlanmıştır.

Araştırmanın kıdemli ekibi, Prof. Dr. Timothy Harrison (Proje Direktörü), Dr. Elif Denel (Asistan Direktör), Dr. Stephen Batiuk (Kıdemli Saha Arkeoloğu – Arkeolojik Arazi Çalışmaları Başkanı), Dr. Lynn Welton (Alan 1 Sorumlusu), James Osborne (Alan 2 Sorumlusu), Dr. Jack P. Dessel (Alan 5 sorumlusu), Dr. Fiona Haughhey (Buluntu Ressamı ve Kabuklu Fauna Buluntu Uzmanı), Dr. David Lipovitch (Zoo-arkeolog), Dr. Serena Love (Jeo-arkeolog), Julie Unruh ve Alexis Smith (Buluntu Konservatörü), Molly Lambert (Mimari Konservatör) ve Jennifer Jackson'dan (Fotoğrafçı) oluşmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Dr. Elif Ünlü de bu sezon yapılan araştırmalarda yer almıştır. Ayrıca projeye, Boğaziçi Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi, Los Angeles California Üniversitesi, Buffalo Üniversitesi ve Toronto Üniversitesi'nden on iki arkeoloji öğrencisi katılmıştır. Sayın Yıldız Şahin ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına temsilci olarak kazılara katılmıştır.

2012 sezonu Tell Tayinat arazi çalışmasının hedefleri: (1) Alan 1'deki Erken Tunç Çağı katmanlarını açığa çıkararak bu alandaki çalışmaları genişletmek (özellikle Amuq Kültürel Evresi I, yani Erken Tunç IVB dönemine tarihlenen dönemler); (2) Alan 5'teki basamak açmaları höyüğün doğudaki eğimine doğru genişletmek; (3) Alan 6'daki keşif amaçlı yapılan sondaj çalışmalarına devam etmek; (4) Alan 1 ve 2'de ortaya çıkarılan ve oluşturulacak arkeoparkın bir parçası olması planlanan anıtsal mimari üzerinde yürütülen kerpiç konservasyon programını başlatmak ve (5) Alan 2'deki Bina XVI'dan çıkarılan tablet parçaları ve diğer eserler öncelikli olmak üzere önceki kazı sezonlarında bulunan eselerin konservasyon ve durum sabitleme çalışmalarını tamamlamaktır.

Alan 1 Araştırmaları

L. WELTON

Alan 1, Suriye-Hitit Keşif Heyeti'nin (*Syrian-Hittite Expedition*) çok önceden yürüttüğü çalışmalara ait olduğu belirlenen batıdaki merkezî alanda, eskiden yapılmış

* Timothy P. HARRISON, Department of Near & Middle Eastern Civilizations, University of Toronto, 4 Bancroft Avenue, Toronto, ON, M5S 1C1, CANADA. Tel.: (416) 978-6600, Fax: (416) 978-3305, email: tim.harrison@utoronto.ca.

kazıların güney sınırında, yukarı höyüğün merkezindedir (Resim:1). Erken kazılar Alan 1’de Eken Tunç Çağı üzerine yoğunlaşmış olsalar da, Erken Demir Çağına ait kalıntılarla da karşılaşmaya devam etmişti. Bugüne dek, Alan 1’de yapılan kazılar sonucunda dokuz adet belirgin mimarî evre, ya da Alan Evresi (*FP – Field Phase*), tanımlanmış ve birincil olarak öne çıkan sıralamanın (FP 3–6) Erken Demir Çağına (ya da Demir Çağı 1A evresi) ait olduğu saptanmıştır (M.Ö.11.–12. yüzyıl). Yukarıda belirtildiği gibi, 2012 arazi çalışmalarının ana amacı Alan 1’deki Erken Tunç Çağı (ETÇ) seviyelerinin, özellikle M.Ö. 3. bin yılın geç dönemlerine tarihlenen Amuq Kültürel Evresi J’nin (Erken Tunç IVB) ortaya çıkarılması ve genişletilmesi olmuştur. Dolayısıyla, G4.56, G4.65 ve G4.66 (Resim:2) açmalarında kazı çalışmaları yapılmıştır.

G4.56 Açması

T. SPURRIER

Bu açmadaki çalışmalar, büyük bir kısmı 2011 kazı sezonunda ortaya çıkarılmış Erken Tunç Çağı mimarisinin tam olarak anlaşılması ve açmanın içinde bulunan çeşitli odaların içlerinde bulunan dolgu malzemesinin kaldırılması üzerinde yoğunlaşmıştır.

2011 kazı sezonunun sonlarına doğru açmanın güneydoğu köşesinde fark edilen büyük bir çukur 2012 sezonunun ilk odak noktasını oluşturmuştur (Resim:2). Kazı çalışmaları ilerledikçe, beyazımsı renkte kerpiç doku ortaya koyan çukurun, çok iyi korunmuş kerpiç bir yapının içine oturtulduğu ve bu yapının çok büyük olasılıkla Erken Tunç Çağına ait bir mimarî özelliğe sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu çukur üzerinde yürütülen çalışmalar açmanın güneydoğundaki stratigrafinin de anlaşılmasını sağlamıştır. Çukur hem çok derin hem de açmanın güneydoğu köşesine çok yakın olduğundan açma içindeki çalışma alanında kısıtlanmaya neden olmuştur. Bunun yanı sıra, içinden çıkan malzemenin Alan 1’de bulunan ve Demir I’e tarihlenebilecek en erken dolgu malzemesini oluşturduğu anlaşılmıştır. Çukur dolgusundan elde edilen ve çoğunluğu Sade Mallar (Plain Wares) içeren seramik örnekleri arasında bir Hitit fırın tabağı ve Miken IIIB’ye ait, olası bir *kylix* parçası (içme kabı) bulunmaktadır. Bu ve bunun gibi başka çukurlardaki çalışmalar tamamlandıktan sonra, kazılar daha önceki sezonlarında özellikle açmanın kuzey ve batı kısımlarında ortaya çıkan ve Erken Tunç Çağına tarihlenen yapının oda dolgularının kaldırılmasına yoğunlaşmıştır. Bu odalar Oda A, B ve C’den oluşmaktadır (Resim:2).

Kazı sezonunun sonunda, G4.55 ve G4.56 açmalarının kuzey kenarı, G4.55 açmasının batı kenarı, G4.56 açmasının doğu kenarı ve bunların yanı sıra G4.55 ve G4.56 açmalarındaki Erken Tunç Çağı mimari öğeleri jeo-tekstil ile kaplanmıştır. Bu işlemin amacı, kalıntıları yılın geri kalan zamanındaki hava koşullarından ya da açma kenarlarında meydana gelebilecek olası çöküntülerden korumaktır.

G4.65 Açması

A. LANHAM

2012 kazı sezonunda G4.65 açmasında yürütülen çalışmalarda, 2011 sezonunda ortaya çıkarılmış Erken Tunç Çağı yapılarının (Resim:2) incelenmesine devam edilmiştir. 2011 çalışmaları sonucunda açmanın içinde birbirine bağlı olduğu anlaşılan birçok

kerpiç duvar ortaya çıkarılmıştır. G4.56 açmasında Erken Tunç Çağına ait olduğu bilinen duvarların yapım tekniğiyle benzerlik gösteren bu duvarların, genellikle uzun ve dikdörtgen oda serileri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu duvarların G4.55 açmasının kuzeyinde korunagelmiş ve Arazi Evresi 8'e (FP 8) tarihlenebilecek yapıya daha geç dönemlerde yapılan ekler olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bu zamana kadar yürütülen çalışmaların altı odalı bir yapının ortaya çıkarılmasını sağladığı söylenebilir. Bu odaların birçoğunda evsel mekanlara işaret eden ocak ya da pişirme yerleri bulunmuştur. Sonuç olarak, bu sezon yapılan kazı çalışmaları, G4.55 açmasında ortaya çıkarılan Erken Tunç Çağı bina kompleksine ait geçici yapım evreleri bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu geçici yapım evrelerinin, bugüne kadar G4.55 açmasının kuzeyindeki sağlam mimarî kalıntıların tanımladığı Alan 1 Erken Tunç IVB (Amuq Evresi J) tabakasını sorunlu hâle getiren Alan Evresi 8'e (FP 8) ait ara evreler olduğu anlaşılmaktadır.

G4.66 Açması

E. COATE ve D. JOHNSON

2007 sezonundan beri kazı yapılmayan G4.66 açmasındaki çalışmalara 2012 sezonunda yeniden başlanmıştır. 2007 kazı sezonundaki çalışmalarda, açmanın kuzeyindeki alanda Demir I seviyesine inilmiş, açmanın ortasında bulunan Demir II dönemine ait taş döşeli bir taban kaldırılmadan bırakılmış ve açmanın güney kısmında ise toprak erozyonuna bağlı olarak nerdeyse hiç kazı çalışması yapılmamıştır. Dolayısıyla 2012 araştırmalarının alandaki ana amacı açmanın kuzeyinde bulunan Demir I seviyelerinin G4.55, G4.56 ve G4.65 açmalarında ortaya çıkarılan Erken Tunç Çağı seviyelerine indirilmesi oluşturmaktaydı.

Bu amaca uygun olarak, 2012 sezonunun ilk arkeolojik kazıları, açmanın kuzeyinde, 2007 kazı sezonunda ortaya çıkarılan Demir I seviyelerinin olduğu kısımda başlatıldı (Resim:2). Açmanın kuzeybatı köşesi temizlenmeye başlandığında Alan 1'deki dört açmanın (G4.66, G4.56, G4.55 ve G4.65) birbiriyle olan stratigrafik bağlantısını anlamaya yardımcı olan bir yüzey bulundu. Yüzeyin altından gelen dolguda kenarları kerpiç doku içeren bir çukur ortaya çıkarıldı. Bu çukurun içinde ise birleştirilebilir Geç Miken IIIC (LH IIIC) seramiği ve otuzdan fazla kilden yapılmış silindir şeklinde dokuma ağırlıkları içeren çeşitli objeler bulundu.

Kazı sezonunun geri kalan kısmında, açmanın ortasında ve kuzeyinde bulunan duvar serilerinin ve yüzeylerin ortaya çıkarılması ve anlaşılması üzerine yoğunlaşıldı (Resim:2). Bu duvar ve yüzey kalıntılarının Arazi Evresi 6 (FP 6)'ya tarihlendiği ve G4.56 açmasında bulunan Arazi Evresi 6 mimarî kalıntılarıyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Yeni ortaya çıkarılan bu mimarî kalıntılar, belirli bir evreye veya ara evreye ait olduklarına dair tutarlı bir plân sunmanın yanı sıra, G4.56'da bulunan evre sıralamasıyla stratigrafik bir bağlantı gösterir. Fakat bu bağlantı henüz çok kesin değil de, verilere dayanarak ortaya konmuş bir tahmindir. Bundan sonraki kazı sezonları süresince devam edecek olan çalışmalar bu stratigrafik bağlantının daha net anlaşılmasını sağlayacaktır. Son olarak, Alan Evresi 4 (FP 4)'e tarihlenen çok az sayıda mimarî kalıntı bulunduğunu vurgulamak mümkündür.

Alan 5'teki kazı çalışmalarına iki yıllık bir aradan sonra 2012 kazı sezonunda yeniden başlanmıştır (Resim:1). Bu alanda araştırmalara ilk olarak 2008 sezonunda başlanmış ve 2009 sezonunda devam edilmişti. 2010 ve 2011'de kazı sezonlarında ise burada yürütülen kazılara ara verilmiştir.

Alan 5'teki araştırmalar iki farklı stratejiye göre planlanmıştır: (1) höyüğün doğu tarafında ortaya çıkarılan ana Demir ağı yerleşkesinin yatay düzlemdeki niteliğinin anlaşılması ve (2) yukarıdaki hyk ile aşağıda uzanan alt yerleşke arasındaki stratigrafik bağlantının doğu eğimde açılacak basamak amalar sayesinde anlaşılması.

Basamak açmaların doğuya doğru genişletilmesi 2012 kazı çalışmalarının ana amacını oluştırmaktaydı. 10 x 10 m.lik iki açmanın (F6.92 ve F6.93) kuzey kısımları doğuya doğru 20 m. geniştilererek kazılmış, höyüğün alt yerleşimle buluştuğu doğu eteklerinin neredeyse alt kenarına erişilmiştir (Resim:3). Bu bağlamda, 10 m. daha doğuya doğru kazılırsa aşağı yerleşkenin yukarı hykle bağlantı yaptığı noktaya ulaşılabileceği düşünülmektedir.

F6.92 Açması

M. COOK

Bu açmada 2009 sezonunda yapılan çalışmalar sonucunda, yukarı höyüğün doğu kısmı kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve F6.91 açmasından F6.92 ve F5.100 amalarına doğru boydan boya devam eden bir duvar ortaya çıkarılmıştı (Resim:3). Bunun bir istihkâm ya da kale duvarı görevi gördüğü söylenebilir. 2012 kazı çalışmalarının ilk amacı bu duvarın doğu yüzünü bulmak olmuştur. Bunu başarabilmek için, açmanın kuzey kenarı boyunca 10 x 4 m.lik bir alanda kazılar yapılmıştır. 2012 sezonunun büyük bir kısmı, erozyonun oluşturduğu toprak dolgunun temizliği ve var olan duvarın bozulmamış kısımlarına yapışmış, kireç taşı parçacıkları (nari) içeren kerpiç döküntünün temizlenmesiyle geçmiştir. Bu döküntünün çoğunluğunun Demir II/III dönemine tarihlenmekle birlikte, izole de olsa Roma, Bizans ve modern seramik içeren, oldukça karışık bir dolgu içerdiği anlaşılmıştır. Kazı sezonunun sonlarına doğru, geç Demir II/III duvarının altından stratigrafik olarak daha erken bir döneme ait, kuzey-güney doğrultusunda uzanan ikinci bir duvarın st kısmı ortaya çıkarılmıştır. Bu daha erken döneme ait olduğu anlaşılan ikinci duvarın büyük oranda siyah ve sarımsı kerpiç malzemeden yapıldığı grlmştir.

Bu iki duvarın yan tarafında bulunan ve kaldırılan çöküntü toprağın içinde, bu duvarlara bitişen dolgu içerisinde, bir grup büyük ve işlenmiş kemik (ve birkaç fildişi) disk ele geirilmifitir. Bu disklerin altı tanesi kuzey-güney doğrultusunda sıra şeklinde bulunmuş olup bunların etrafında ve üstünde yaklaşık olarak kırk diskin daha var olduğu grlmştir. Bu bulunan disklerin ortalama çapları 2,3 cm. ve kalınlıkları 0,42 cm.dir. Büyük çoğunluğu kemikten yapılmış olup bazılarının fildişinden yapıldığı anlaşılmıştır. Bu disklerin "jeton" (token) ya da mobilya kakması olarak kullanıldığı düşünülebilir.

Alan 5'teki basamak açmaların genişletilmesi çalışmalarına ek olarak, olası Erken Tunç Çağı yerleşkesine ait kalıntıların bulunması ve kuzey-güney doğrultusunda uzanan istihkâm ya da kale duvarının yukarı höyüğün doğu sınırında korunmuş olarak kalıp kalmadığını anlamak F6.93 açmasında yürütülen kazı çalışmalarının bir başka amacını oluşturmuştur (Resim:3). Kazılar burada 3 m. derinliğe ulaşılmış, ancak sadece eğimden kaynaklı erozyona ve toprak kaymasıyla bağlantılı zengin organik kalıntı (phytolith) içeren dolguya ulaşılabilmiştir; Erken Tunç Çağı seviyelerine ise ulaşılamamıştır. Kesin sonuç vermiş olmasa da F6.93 açmasındaki 2012 kazı çalışmaları Tayinat'ın yukarı höyüğündeki Demir Çağı yerleşkesinin doğuda nereye kadar uzandığını anlamak açısından önem taşımaktadır.

*Alan Çalışmaları**E. DENEL*

Alan 7 kazı çalışmaları, 2011 kazı sezonunda Alan 1'in doğusunda, Alan 2'de ortaya çıkarılan tapınağın güneyinde başlatılmıştır. Alan 2'deki bu tapınak (Bina XVI) ile 1930 kazılarında ortaya çıkarılmış olan tapınağın (Bina II) (Resim:1 ve 4), 'kutsal bir alan' olduğu sanılan ve avlu şeklinde kullanıldığı düşünülen Alan 7'nin parçası olduğu anlaşılmış, bu bölgenin araştırılması gerektiği sonucuna varıldığından 2012'de burada kazı çalışmalarının başlatılması kararı alınmıştır. Bu avluyu kaplayan taş döşemenin büyük bir kısmının günümüze dek korunagelmediği görüldüğünden, bu alandaki kazıların, tahribat görmüş erozyon seviyeleri (modern dönem tahribat katmanları) kaldırıldığında olası erken kültür evreleri hakkında bilgi vereceği umulmuştur. Alan 7'deki 2011 kazı sezonu çalışmaları G4.58 açmasıyla sınırlandırılmıştı. Bu kazılar Bina II'nin girişinde bulunan ikiz aslan sütun kaidesiyle stil açısından benzerlik gösteren büyük bir aslan figürü şeklinde anıtsal taş heykellerle süslenmiş anıtsal bir kapının kalıntılarını ortaya çıkarmıştı. 2012 kazılarının bu alandaki amaçları, G4.58 açmasındaki çalışmaların genişletilmesinin yanı sıra iç kalede bulunan bu kapı kompleksinin genişliğinin ve korunagelmeli düzeyinin anlaşılması olmuştur. Dolayısıyla, açmanın güneyinde ve doğusunda olmak üzere iki ayrı sondaj çalışması yapılmıştır (Resim:5).

*G4.58 Açması**D. JOBLONKAY*

G4.58 açmasındaki 2012 çalışmaları açmanın doğu yarısındaki (yaklaşık olarak 4 x 9,5 m.lik bir alan) kapı kompleksine ait kısımların bulunmasına odaklanacak şekilde Demir Çağı kalıntıları üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca bu bölgedeki çalışmalar ikinci olarak, kazı yapılan alanın stratigrafisi ve buradaki heykel buluntuların Tayinat evreleriyle olan bağlantılarını irdelemeyi amaçlamıştır. 2012 kazılarına, yatay olarak genişleyerek ilerletilecek kapsamlı bir çalışmanın 2011 kazı sezonunda ele geçirilen buluntuların stratigrafik bağamlarını daha anlaşılır hâle getireceği ve Demir Çağında Tayinat'ta bulunan Geç- Hitit krallığına ait iç kalenin mimarî düzeni hakkında daha detaylı bilgi

edinileceği umularak başlanmıştır.

G4.58 açmasında yürütülen 2012 kazı çalışmaları sırasında iki anıtsal taş heykel daha bulunmuştur: her ikisi de bazalttan oyulmuş ve kapı kompleksinin taş döşemesi sökülerek ritüel gömü olarak gömülmüş çok büyük bir insan figürü ve işlenmiş bir sütun kaidesi. İnsan figürünün kafası ve bedeninin üst tarafı, yani belden yukarısı, oldukça sağlam şekilde bulunmuştur (Resim:5-6). Heykelin sağlam kısmı yaklaşık 1,5 m. yüksekliğindedir ki, bu da heykelin tamamının 3,5 ile 4 m. arasında bir yüksekliğe sahip olduğunu işaret etmektedir (Resim:7). Figürün yüzünde sakal motifleri olup gözleri gömme tekniği kullanılarak; beyaz ve siyah taşlar bazaltın içine oturtularak yapılmıştır. Saçları oldukça detaylı işlenmiş sıralı buklelerden oluşturulmuştur. İki kol da dirseklerden itibaren öne doğru kıvrılmakta ve her ikisinde de aslan başı ile süslenmiş pazubent ve kol halkaları görülmektedir. Figür, sağ elinde bir mızrak, sol elinde ise bir tutam buğday tutmaktadır. Göğsünün üzerinde yarım ay şeklinde bir 'pektoral' (göğüs koruyucu süs) bulunmaktadır. Figürün sırtının tamamı kabartma tekniğiyle işlenmiş Luvce hiyeroglif yazıt içerir. Bu yazıt Suppiluliuma'nın seferleri ve başarılarından söz etmektedir. Bahsedilen Suppiluliuma'nın M.Ö. 858'deki Suriye-Hitit koalisyonunun bir parçası olarak, üçüncü Shalmaneser tarafından yönetilen Geç Asur saldırıları ile yüz yüze kalan Patina Kralı ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir (Resim:8).

İkinci heykel ise yüksekliği 1, çapı ise 90 cm. olan büyük yuvarlağımsı bir sütun kaidesidir (Resim:9). Bahsedilen büyük insan heykelinin yanında tamamen korunmuş ve yan yatmış şekilde bulunmuştur. Kaidenin ön tarafında kanatlı bir boğa figürü, bu figürün sol yanında ise bir sfenks figürü mevcuttur. Kaidenin sağ tarafının düzlenmiş olduğu ve bir motif içermediği görülür. Kaidenin orijinal ayakta duran hâlinin bu düz taraftan bir duvara bittiği anlaşılmaktadır.

2012 çalışmaları G4.58 açmasında en az dört farklı arazi evresinin (FP) varlığını ortaya çıkarmıştır. En erken arazi evresi, kapı kompleksinin batı kulesini içermektedir. Bu kule duvarının kuzey-güney doğrultusunda uzanması, kazı alanının kuzeyinde bulunan Bina XVI'nın altında, daha erken bir evreye ait bir yapının bulunduğunu, fakat bu erken evre yapısının daha sonraki yapıdan daha farklı yönlerde uzandığını göstermiştir. İkinci evre ise kapı kompleksinin terk edildiği zamanla ilişkilendirilmelidir. Kapı kompleksinin döşemenin taşlarının orta alanda planlı olarak yerlerinden kaldırıldığı gözlemlenmiş olup giriş yapısının doğu duvarının batı yüzünü kapladığı tahmin edilen sıva kalıntılarının yığın hâlinde bulunmuş olması kompleksin terk edildiğine dair en önemli verileri oluşturur. 2011 kazı sezonunda ortaya çıkarılan aslan heykeli ise bu terk evresinde yana devrilerek tapınağın önünde uzanan avlunun taş döşemesini desteklemek amacıyla yığılan kerpiç temel dolgusunun içine gömülmüş olmalıdır. Yine 2011 kazı sezonunda ortaya çıkarılan, üzerinde 'hayvanların efendisi' (*master of animals*) motifi içeren kaide parçasının da aynı dönemde tahrip edilerek atıldığı düşünülmektedir. Buna karşın, yukarıda da belirtildiği gibi, Şuppiluliuma heykelinin ve üzerinde kanatlı boğa figürü olan sütun kaidesinin, kapı kulesinin doğusundaki kireç taşı döşemenin içine katıldığı (ya da törensel şekilde gömüldüğü) anlaşılmıştır. Bu da diğer evrelerden farklı üçüncü bir arazi evresinin varlığına işaret eder. Bu üçüncü arazi evresinin heykellerin yıkımına, taş döşemenin çukurlar açılarak hasara uğratılmasına ve heykellerin açılan bu çukurlara konularak gömülmesine tanıklık eden bir evre olduğu görülmektedir. Bu alandaki aktivitenin son evresi ise tapınağa ait avlu alanının taş döşeme için temel görevi görecek kerpiç

yığınlarıyla düzleştirilme işlemine tekabül eder. Önümüzdeki yıllarda G4.58 açmasında yapılacak kazı çalışmaları, bu dolgu seviyelerinin daha net şekilde anlaşılmasını ve bu açmada ortaya çıkarılan önemli nitelikteki buluntuların tarihsel bağlamlarının daha detaylı anlaşılmasını sağlayacaktır.

G4.68 ve G4.69 Açmaları

Ö. DEMİRCİ

2012 sezonunda G4.58 açmasının güneyinde iki yeni açma (G4.68 ve G4.69) açılmıştır (Resim:5). G4.68 açmasındaki kazı çalışmaları açmanın kuzey kenarı boyunca 2,5 m. genişliğinde, G4.69 açmasındaki kazı çalışmaları ise açmanın batı kenarı boyunca 2 m. genişliğinde olmak üzere iki alanda gerçekleştirilmiştir. G4.68 açmasındaki çalışmalar sırasında açmanın doğu tarafında açılan sondajda, modern seviyeye göre 2 m.den daha derin bir seviyede bir taş döşeme ortaya çıkarılmıştır. Bu taş döşemenin, açmanın nerdeyse bütün doğusunu kapladığı ve açmanın doğu ve batı kenarlarına, kazılmamış alanlara doğru devam ettiği görülmüştür. Aynı zamanda G4.69 açmasında devam eden kazı çalışmalarında da açmanın güneydoğusunu kaplayan, G4.68'deki buluntuya benzer bir taş döşeme ortaya çıkarılmıştır. Bunun G4.68'deki taş döşemenin devamı olduğu düşünülmektedir. Fakat iki taş döşeme arasındaki bağlantı kazı sezonunun sonlarına kadar tam olarak anlaşılamamıştır. G4.69 açmasında bulunan taş döşemenin, güneydoğusundaki G4.68 açmasında ortaya çıkan döşemeden daha iyi durumda olduğu ve daha iyi yapım tekniğine sahip olduğu görülmüştür.

Daha kesin bir açıklama yapmak için daha geniş ve detaylı araştırmalara gerek duyulmakla birlikte, G4.68 ve G4.69 açmalarında ortaya çıkarılan bu taş döşemelerin tapınak alanının kuzeybatısına doğru uzanan kıvrımlı bir yola bağlanan eğimli bir sokak ya da kıvrımlı bir bağlantı yolu olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, G4.58 açmasında bulunan taş döşemenin de bu sokağın bir parçası olduğunu söylemek mümkün olmaktadır.

Buluntu Konservasyonu

J. UNRUH

TAP 2012 sezonu boyunca kemikten, fildişinden, pişmemiş kilden, bakır alaşımından, demirden, fayanstan, camdan, kabuktan, taştan ve bir tane olmak üzere de plâstikten yapılmış buluntuları de içeren 116 buluntu konservasyon çalışmasına tâbi tutulmuştur. Detaylı olarak bakıldığında üzerinde kapların ağızlarını örtme amacıyla kullanılan, bitki, ip ve kumaş gibi malzemelerin izlerini taşıyan beş adet pişmemiş kilden tıpaç; 39 adet kemik ve fildişinden yapılmış mobilya dekorasyonunda kullanıldığı sanılan obje (birkaçının üzerinde belirli bir amaç için açılan delikler gözlemlenmiş, fakat bu amacın ne olduğu tam olarak henüz anlaşılamamıştır); gömme tekniğiyle süslenmiş demir bir bıçak kabzası; deliğinin içinde iki ayrı küçük boncuk bulunan bir cam boncuk (büyük olasılıkla bir boncuk dizgisinin parçaları); çok güzel, fakat çok kırılğan durumda olan bir fayans tabak ve iki büyük taş heykel: Kral Suppilulima'ya (TT2500) ait heykelin üst parçası ve üzerinde kanatlı boğa ve sfenks motifi olan bir sütun kaidesi (TT 2501) (daha detaylı bilgi için Alan 7 raporuna bakınız) konservasyon çalışmalarına

tâbi tutulan eserleri oluşturur. Konservasyon ekibi bu heykeller üzerindeki çalışmalara ek olarak, heykellerin çıkarılması, fotoğraflanması ve Antakya Müzesi'nde kış süresince depolanmaları amacıyla çalışmalar yürütmüştür.

Bina XVI'daki Buluntular

2012 sezonundaki konservasyon çalışmaları süresince 2008 ve 2009 sezonlarında Bina XVI'dan çıkarılan ve 'bilinmeyen obje' olarak addedilen bir buluntunun tanımlanmasına ve konservasyon çalışmalarına başlanmasına odaklanılmıştır. Bu malzemenin daha iyi anlaşılması için, objeyle ilgili her özelliğin, buluntunun kalınlığının, üzerinde var olan her deliğin, onunla bağlantılı olan her çivinin, ahşap ve tekstil parçalarının ve diğer bazı noktaların detaylı bir listesi çıkarılmış ve bir tabloya (*spreadsheet*) işlenmiştir. Bu tablo sayesinde birbiriyle alakalı özelliklerin, tabakaların ve benzer noktaların gruplandırılması sağlanmıştır. Çiviler ayrı bir tabloyla tasnif edilmiş, çivi kafalarının şekillerine, çaplarına, sap çaplarına göre gruplandırılmaları sağlanmıştır. Demir parçalar da ayrı bir tabloda gruplandırılmıştır. Bu tablolar sayesinde, toplamda 64 çivi, 89 ayrı grup bakır alaşımı (ve ahşap) parça, 12 demir (ve ahşap) obje detaylı olarak listelenebilmiştir.

Çalışmanın önemli bir amacı bu malzemenin orijinal buluntu yerlerini kaydetmektir. Bu 'bilinmeyen objeye ait birçok parçanın 'obje' olarak değil de 'örnek' olarak kaydedilmiş olması malzemenin buluntu noktalarının elimizde veri olarak bulunmaması anlamına gelmekteydi. G4.28 açmasının nerdeyse tamamı tek bir alan (*locus*) numarası altında kazıldığından objelere ait elde olan yer bilgilerinin yeterli nitelikte olmadığı anlaşılmıştır. Malzemenin toplanmasında kullanılan 'kova' (*bucket*) sisteminin geniş alanları kapsadığı ve genelde birbirleriyle çakıştığı görülmüştür. Bu nedenle orijinal planlar ve arazi notları yeniden ele alınmış, bu açmada gerçekleştirilen kazı çalışmaları yeniden incelenmiş ve kazıları yürüten arkeologların görüşleri yeniden tartışılmıştır. Grafiksel bağlamda birbiriyle çakışan ünitelerin ve arazide kaydedilen objelerin buluntu yerlerinin ölçümlerinin anlaşılabilmesi için G4.28 açmasındaki her 'kova' ünitesinin üst üste işlendiği bir 'photoshop' haritası çıkarılmıştır. Bu bilgilere dayanarak haritaya işlenen veriler daha sonra Bina XVI'daki tüm buluntu noktalarının ortaya çıkarılmasına yardımcı olmuştur.

Özetlemek gerekirse, G4.38 açmasında bulunan bakır alaşım malzemenin büyük olasılıkla kapı kaplama parçası değil, mobilya parçaları olduğu anlaşılmıştır. G4.28 açmasında bulunan bir kısım bakır alaşım parçanın da çanaklara, diğer bir kısım buluntunun da mobilyalara ait çivi parçaları oldukları görülmüştür.

G4.28 açmasında bulunan demir malzeme ise beklenmedik bir özellik sunmaktadır: demir bar parçasından oluşan bu malzemenin ahşap kafalarla bağlantıları oldukları anlaşılmıştır. Bunlar ele alındığında, demir barlar ve ahşap kafalar ile bağlantılı olabilecek en mantıklı objenin mobilya olduğu söylenebilir. Fakat hem demir hem ahşap içeren mobilya ile paralel gelebilecek bir buluntunun varlığı henüz bilinmemektedir. Bu demir parçaların çoğunluğu tabletlerin bulunduğu alandan çıktığından parçaların tabletleri asma amacıyla kullandıkları olasılığı ortaya konabilir.

Ahşap malzeme mimarî veya mobilya parçası olarak Bina XVI'da yaygın olarak bulunmuştur. Burada bulunan kalkanla (bkz. bir sonraki kısım) birlikte üzerine yapışmış toprağın analizleri yapıldığında bu toprağın içinden 109 adet işlenmiş ahşap parçası

toplanmıştır.

Demir Kalkan (TT 1926)

2009 kazı çalışmaları sırasında, Bina XVI'nın iç odasında bulunan platformun önünde demir bir kalkan (TT 1926) bulunmuştur. Bu objenin analizleri ve konservasyon çalışması hâlen devam etmekle birlikte, 2012 sezonundaki konservasyon çalışmaları sırasında bazı ön sonuçlara ulaşılmıştır. Kalkanın iç ve dış yüzeyinde başka bir ya da birden fazla objeye ait olduğu sanılan malzemelerin bulunmuş olması bu buluntunun tanımlanmasını biraz da olsa zorlaştırmıştır. Kalkanın iki yüzünde de var olan benzer boyutlarda ahşap şeritler kalkanın iki tarafında da benzer özelliklere sahip iki ayrı fakat benzer obje olduğuna işaret eder. Bir ön literatür taraması yapılmış, ancak tam paralellik gösteren örnekler rastlanmamıştır. Ancak, kalkanı çevreleyen çivi kafaları ve ortasındaki göbek (*omphalos*) gibi bazı öğelerin Geç Asur Dönemine ait örneklerde de bulunduğu göze çarpmıştır.

Kerpiç Konservasyon Projesi

Kaplan Fonu'nun sağladığı finansman desteği sayesinde Tayinat'taki Alan 1 ve 2'de bulunan Geç Hitit Dönemine ait saray ve tapınak başta olmak üzere anıtsal mimarî kalıntıların sağlamlaştırılması ve korunması üzerine 2012'de iki aşamalı bir strateji programı başlatılmıştır. İlk aşama olarak 2012 itibarıyla iki yıllık bir süreç içinde mimarî kalıntıların konservasyonlarına konsantre olunacaktır. İkinci aşamada ise belli başlı bazı alanların üzerine koruyucu çatı gerilerek bir koruma düzeneğinin hazırlanması, park alanının tamamlanması planlanmıştır.

2012 sezonundaki çalışmaların büyük bir kısmı iki alanda bulunan anıtsal mimarî kalıntılarının durum analizi ve mimarî konservasyon programının uygulanabilmesi için gerekli izinlerin alınmasına odaklanmıştır. Analizler geleneksel kerpiç mimarî konservasyonunda dünya çapında otorite olarak kabul edilen Molly Lambert tarafından yürütülmüş, sonuç olarak kalıntıların niteliğine en uygun olacak koruma stratejisinde karar kılınmıştır. Tayinat Tapınakları'nın (Bina II ve XVI) ve anıtsal Erken Demir Çağı Sarayı'nın (Bina XIV) temizlik ve hazırlık çalışmaları için bir ekip kurulmuş, 2013 sezonunda yürütülecek sağlamlaştırma ve koruma uygulamaları için hazırlıklar yapılmıştır. Bunlara ek olarak, Bina II'nin kuzey duvarı ve Bina XVI'nın doğu ve batı duvarları öncelikli olmak üzere yapıların tamamı, 2013 sezonunda uygulanması planlanan konservasyon programına kadar korunagelebilmeleri amaçlanarak bir sağlamlaştırma uygulamasına tâbi tutulmuştur.

2012 sezonunda yürütülen diğer bir çalışma ise, höyükte tasarlanan arkeolojik park projesi kapsamında, özellikle iç kale alanında düzenlenecek yollarının, işaret/bilgi levhalarının ve çevre düzenlemesinin planlanması olmuştur. İşaret/bilgi levhalarının, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın mevzuatına uygun bir şekilde hazırlanması da bu çalışmanın bir parçasını oluşturmuştur.

Bu konservasyon çalışmasının temeldeki ana amaç, Tell Tayinat ve komşu höyük Tell Atchana'yı kapsayan ve bu iki höyüğün bu coğrafyadaki tarihsel önemini açıklayan bir açık hava arkeoloji parkının oluşturulmasıdır. Kaplan Fonu tarafından sunulan finansman sayesinde hayata geçirilmeye başlanan bu konservasyon programı ile Hitit sanatı ve mimarîsinin en güzel ve anıtsal örneklerini görsel olarak sunabilmek mümkün

olacaktır.

Sonuç Gözlemleri

Tayinat Arkeoloji Projesi araştırmaları höyükteki önemli ve iyi korunagelmış Erken Tunç Çağı ve Demir Çağı yerleşkelerine ait kalıntıları ortaya çıkarmaya devam etmektedir. Alan 1’de devam eden kazı çalışmaları daha önceden kazılmış Demir 1 tabakalarının (Alan Evreleri 6-3/FP 6-3) altında oldukça önemli –ve giderek genişlediği görülen- bir Erken Tunç IVB (Amuq Evresi J; İ.Ö. 2250-2000) yerleşkesi (Alan Evresi 9-7 / FP 9-7) olduğunu ortaya koymuştur. Kazılardan çıkan seramik, Erken Tunç Çağına ait daha erken evrelerin aşağı seviyelerde devam edeceğine işaret etmektedir.

Alan 7’de başlatılan yeni kazı çalışmaları, daha önceden yeteri kadar tanınmayan ve Demir II dönemine, Tayinat’ın Geç Hitit Patina Krallığı’na (İ.Ö. yaklaşık 9. ve 8. yüzyıllar) tarihlenen, Kunulua şehrinin iç kale kapı kompleksi olduğu anlaşılan yapı kalıntılarını ortaya çıkarmıştır. Bu kapı kompleksi anıtsal taş heykeller dizisi ile süslenmiş olup, Karkamış’ta bulunan, yine buradaki gibi Geç Hitit Dönemine tarihlenen, ünlü heykelleri ve işlemeli *orthostat* dizileriyle tanınan büyük merdiven yapısıyla (*Great Staircase*) benzerlik göstermektedir.

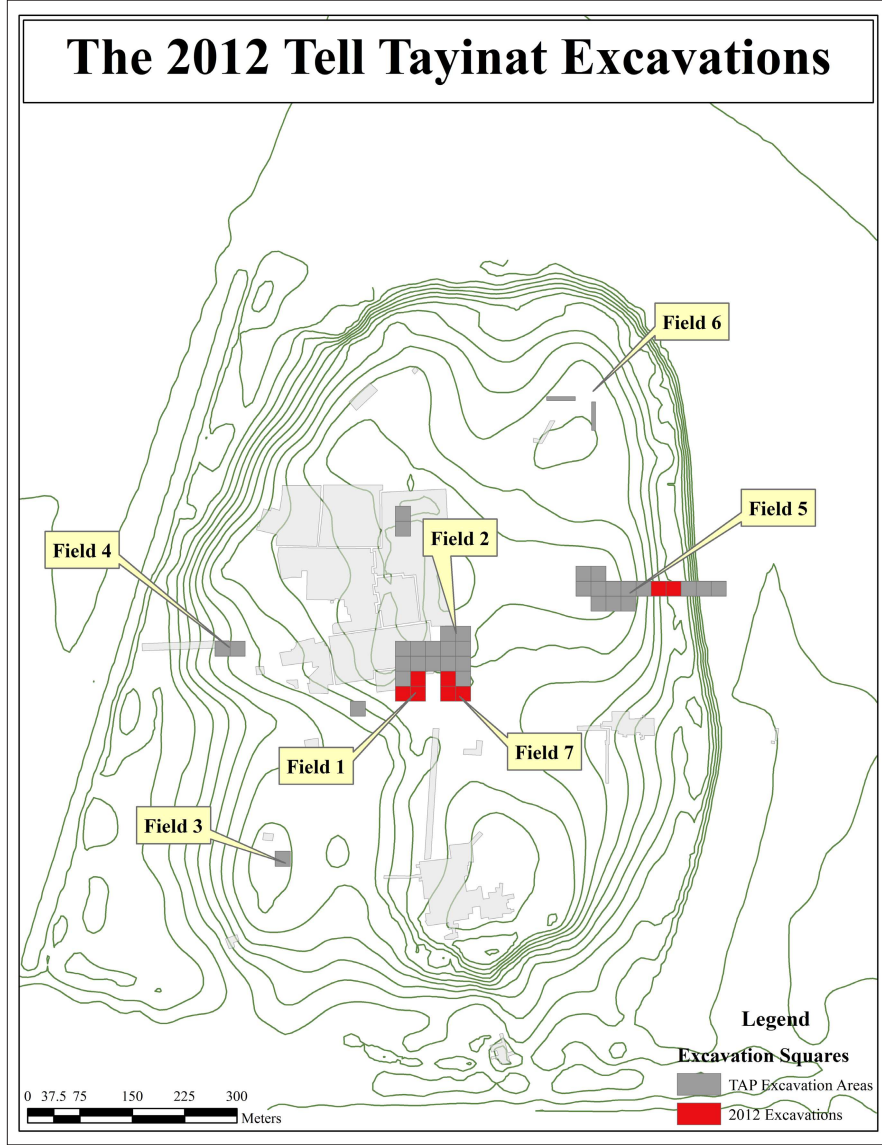
Yeni Tayinat heykel buluntuları, Geç Hitit heykel geleneğinin yerel ve M.Ö. 2. bin yılın sonunda Tunç Çağı imparatorluklarının çöküşünden sonra, Doğu Akdeniz’de ortaya çıkan Demir Çağı kültürlerinin yenilikçi karakter ve kültürel kabiliyetlerinin canlı örneklerini oluşturmaktadır. Suriye-Anadolu’ya ait Demir Çağı Geç Hitit şehirlerinin iç kale kapı girişlerinde, girişin her iki tarafında genellikle aslan ya da sfenks bezemelerinin bulunması, ayrıca büyük insan heykellerinin varlığı, Tunç Çağı Hitit geleneklerinin bir devamı olarak algılanabilir. Bu geleneğin bir parçası olarak, bu tür heykeller geçiş bölgelerini vurgulayarak sembolik rol oynamakla birlikte, kralın taşıdığı bir özelliğin de toplumun kutsal koruyucusu ya da ‘kapı koruyucusu’ olduğunu ortaya koymaktadır. Tayinat kapı kompleksinin yerleşkenin M.Ö. 738’de Asur istilâsında yerle bir edildiği ve yine bu zamanda üzeri kaplanarak Bina II ve XVI olarak bilinen iki tapınağın da tadilatını içeren Asur ‘kutsal bölgesi’ne ait merkezî bir avluya dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Kırılmış ve gömülmüş anıtsal heykeller daha erken bir döneme tarihlenen ve bir zamanla anıtsal bir kapıdan geçen yolun ulaştığı bir Geç Hitit kompleksinin varlığını kanıtlamaktadır.

Son olarak da, 2012 çalışmaları boyunca Alan 2 tapınağının (Bina XVI) içinde bulunan kutsal alandan çıkarılan küçük buluntular başta olmak üzere, önceki kazı sezonlarında bulunan çok sayıdaki malzemenin analiz ve konservasyonuna hatırı sayılır çaba ve zaman harcanmıştır. Bu çabalarla eş zamanlı olarak, Tayinat’ın iç kalesinde bulunan saray ve tapınakları kapsayan geniş çaplı bir kerpiç mimarî koruma ve restorasyon programı da başlatılmıştır. Bu program Tayinat ve komşu höyük Atchana’yı kapsayan bir arkeolojik park projesine bağlı olarak yürütülmektedir.

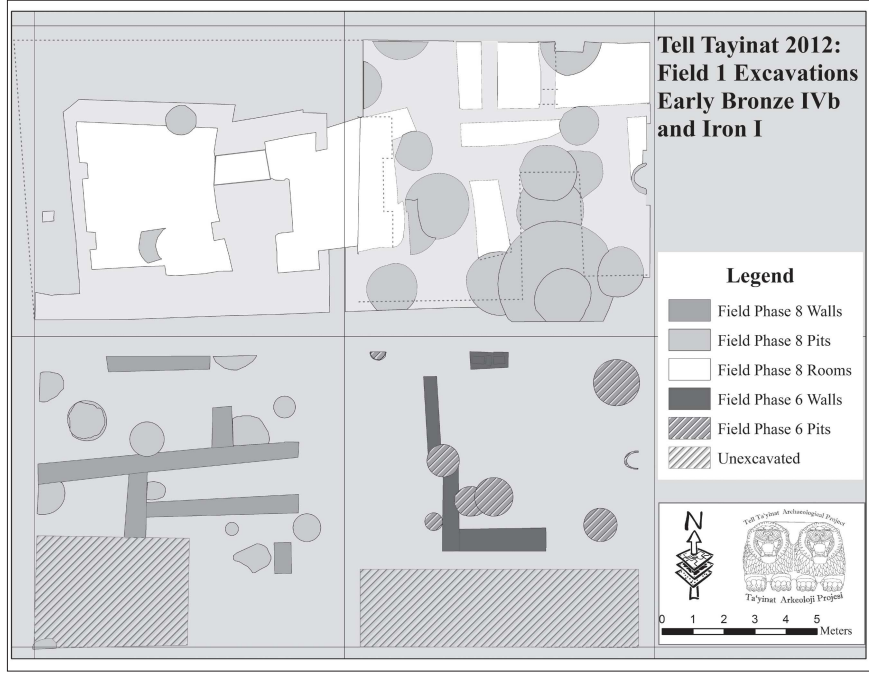
Teşekkür

2012 yılı kazı sezonu, Kanada Sosyal Bilimler ve Beşerî İlimler Araştırma Kurulu (SSHRC) ve Toronto Üniversitesi’nin sağladığı fonlar sayesinde gerçekleşmiştir. Oluşturulması planlanan arkeolojik parkın bir parçası olarak Tayinat’ta ortaya çıkarılan anıtsal mimarînin konservasyon çalışmalarına Kaplan Fonu tarafından sunulan burs

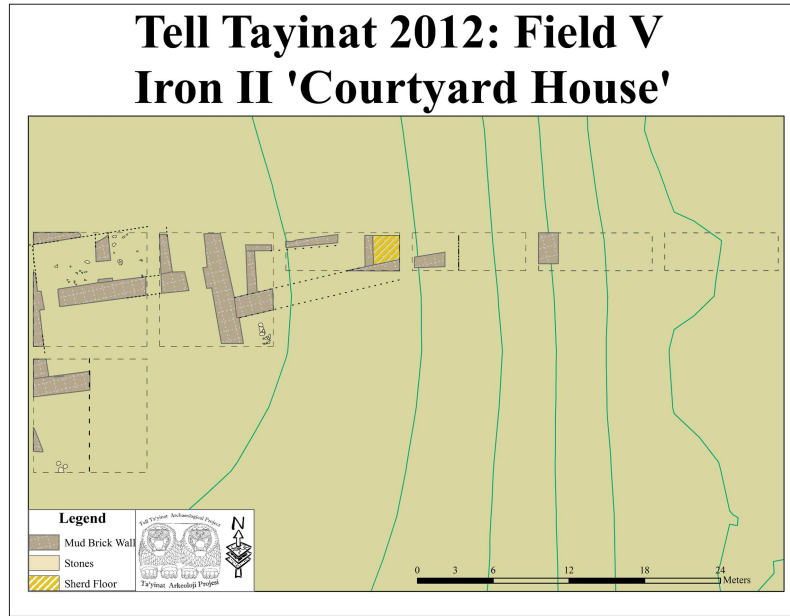
sayesinde başlanabilmiştir. Araştırmaların yürütülmesi için gerekli kazı çalışmalarına verilen izin için Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ve kazıların yürütüldüğü alan sahiplerinden özellikle Kuseyri ailesine teşekkür etmek isterim. Temsilci olarak mahall  devlet makamları ile temasımızı sağlayan, Tayinat Projesi için büyük yardımlarda bulunan ve kazı çalışmaları boyunca birçok alanda sonsuz desteğini esirgemeyen Sayın Yıldız şahin'e teşekkür ederim. Ayrıca kazı sezonu boyunca yardımlarını esirgemeyen Antakya Müzesi Müdürü Sayın  zcan şimşek'e ve ekibine de teşekkürlerimi sunmak isterim. Son olarak, bütün proje ekibinin sonsuz çabaları olmadan bu kazı sezonunun başarılı sonuçlarına asla ulaşılamayacağını belirtir, göstermiş oldukları çabadan dolayı bütün ekibime teşekkür etmek isterim. Bu raporun  evirisindeki yardımlarından dolayı  zge Demirci'ye de teşekkür ederim.

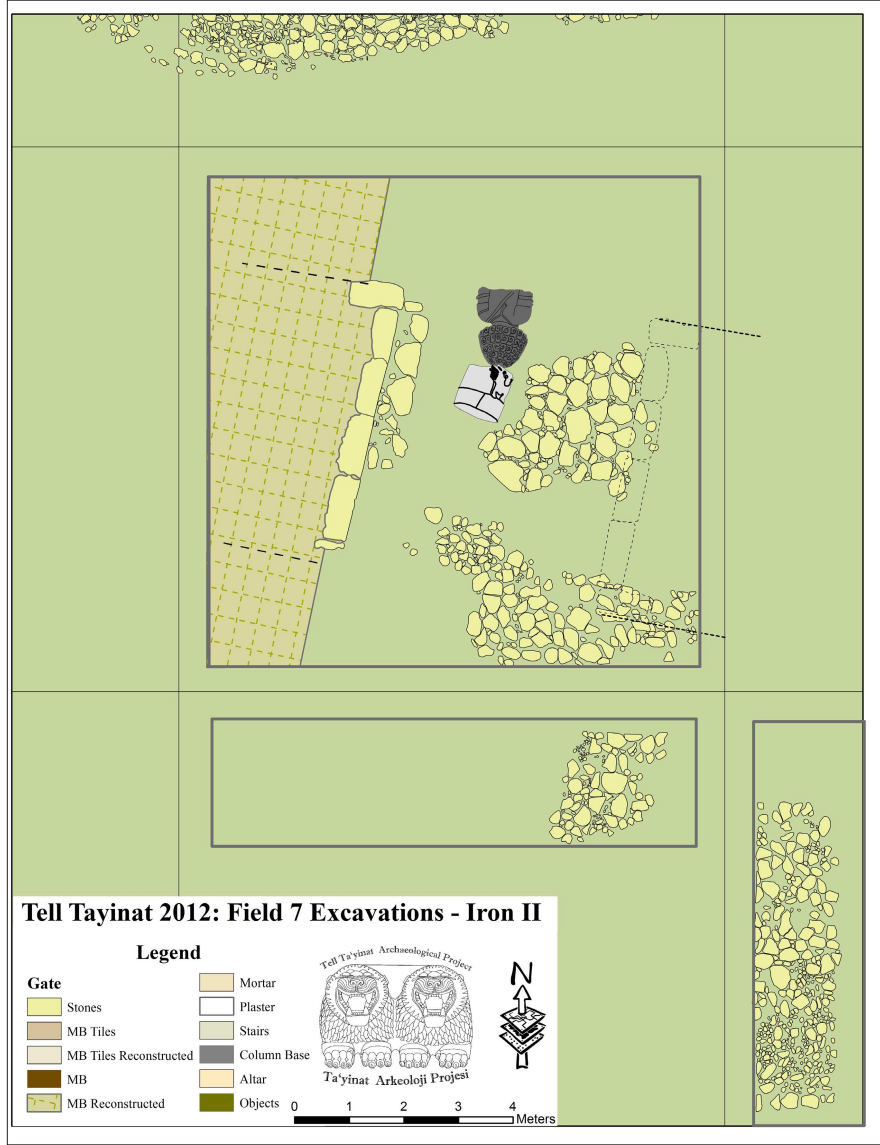
Resim 1: Tell Tayinat'ın kazı alanlarını gösteren topografik harita.

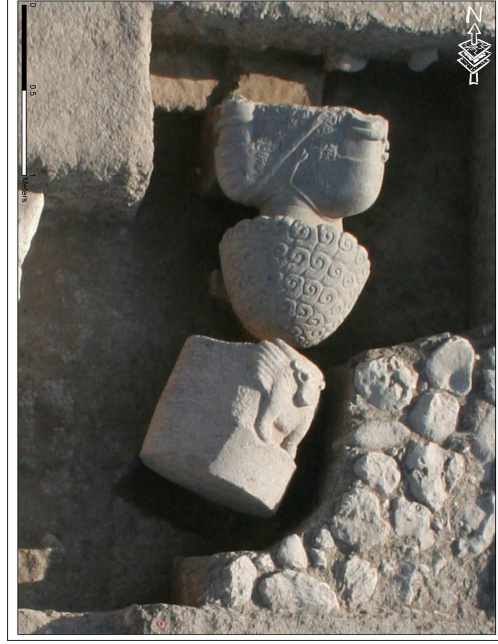
Resim 2: Alan 1’deki mimari kalıntıların planı.

Resim 3: Alan 5’te yürütülen kazıların planı.

Resim 5: Alan 7'de yürütülen kazıların planı.

Resim 6: Heykel ve kolon kaidesini *insitu* betimleyen Alan 7'nin hava fotoğrafı.

Resim 7: Suppiluliuma'nın heykelinin önden görünüşü (J.Jackson tarafından çekilmiştir).

Resim 8: Suppiluliuma'nın heykelinin sırtında bulunan hiyeroglif Luvce yazıt (J. Jackson tarafından çekilmiştir).

Resim 9: Sfenks ve kanatlı boğa kabartmaları içeren kolon kaidesi (J. Jackson tarafından çekilmiştir).